

Rebecca Tipton and Olgerda Furmanek

Dialogue Interpreting: A Guide to Interpreting in Public Services and the Community

(London/New York: Routledge. 2016. 295 pp. ISBN 978-1-138-78462)

Bakó Balázs

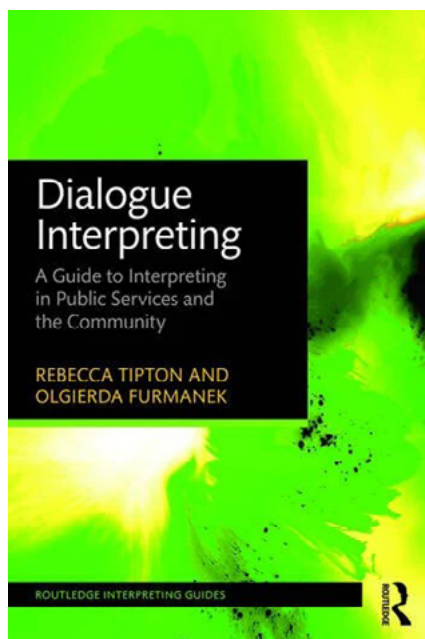
ELTE BTK, Nyelvtudományi Doktori Iskola, Fordítástudományi Doktori Program

E-mail: drbakobalazs@student.elte.hu

<https://orcid.org/0009-0004-2086-6394>

Rebecca Tipton és Olgerda Furmanek kézikönyve a dialógustolmácsoknak szánt segéd-eszközként hiánypótló műnek tekinthető a mű megjelenése óta eltelt közel egy évtizeddel is. Így van ez már csak azért is, mert a *Routledge Interpreting Guides* sorozatnak ez az első és egyetlen kötete, tehát a tanulmányaikban már előrehaladott tolmácshallgatók, illetve a kezdő gyakorló tolmácsok mint célcsoportok (1) részére hasonló szakmai kalauz a tolmácsszakma ezen területén nem áll rendelkezésre (más nagy kiadónál sem). És így van ez annak ellenére is, hogy a *Google Scholar* adatbázisa szerint a könyv mindössze 223 hivatkozással rendelkezik (ezzel egyébként Rebecca Tipton legtöbbet idézett műve). A könyv jelentőségét mutatja továbbá, hogy megjelenését követően nem sokkal, 2016 októberében az Európai Unió által a menekültügyi válság kezelése érdekében támogatott *Trainers of Intercultural Mediators* program tananyagában az első helyen ajánlott forrásként szerepelt (EU 2016: 21).

Tipton – miután szabadúszó tolmácsként és fordítóként is dolgozott francia, illetve spanyol nyelven – 2012-ben szerzett PhD-fokozatot a *University of Salfor-*

Hivatkozás: Bakó B. 2025. Tipton R., Furmanek, O.: Dialogue Interpreting: A Guide to Interpreting in Public Services and the Community. *Fordítástudomány* 27. évf. 1. szám. 163–169.

DOI: <https://doi.org/10.35924/fordtud.27.1.13>

don, a szociális intézményekben végzett tolmácsolást állítva disszertációjának fókuszába. Ezt követően a *University of Manchester* oktatója lett, ahol ma is fordítást és tolmácsolást oktat a Modern Nyelvek és Kultúrák Tanszékén. Jelenlegi kutatási területei közé tartozik a közszolgálati-, a szociális intézményekben végzett, a fegyveres konfliktusokhoz kapcsolódó, a családon belüli erőszak áldozatai részére történő, valamint a konferenciatolmácsolás.

Olgierda Furmanek profilja nem található a *Google Scholar* adatbázisában. Jelenlegi munkahelye, a *Wake Forest University* honlapján elérhető adatlapja szerint 1997-ben szerezte meg PhD-fokozatát a *University of Nebraskán* fordítástudományból, miután Lengyelországban spanyol és francia szakos nyelvészként végzett. Érdekesség, hogy Ferenc pápa 2016-os krakkói, illetve 2019-es panamai látogatása során Furmanek vezette a pápai látogatás során tolmácsoló önkénteseket és professzionális tolmácsokat is magába foglaló tolmácscsapatot. A szerző ezen tapasztalata a *Dialogue Interpreting* szempontjából azért is releváns, mert a könyv utolsó, hetedik fejezetében – amely a hitéleti tolmácsolásra fókuszál – bemutatja és elemezi Ferenc pápa 2015 januárjában a fülöp-szigeteki Tacloban városában mondott homíliájának tolmácsolt szövegét – pontosabban annak egy részletét, mivel a teljes elemzés csak a *Routledge Translation Studies Portalon* érhető el. Sajnos ez a könyvben előforduló több hasonló elemzéssel, forrással is így van, tehát a kötet önmagában csak korlátozottan használható tanulási segédeszközként, bár pozitívum, hogy az anyagok könnyen megtalálhatók az említett honlapon, továbbá külön regisztráció és fizetés nélkül PDF formátumban letölthetők.

Ahogy fentebb kiderült, a kötet hét fejezetből áll, amelyek a dialógustolmácsolás egy-egy területét (külön fejezetben a büntetőügyekben és a menekültügyekben történő tolmácsolás/*interpreting in criminal procedures and asylum procedures* mint a jogi tolmácsolás/*legal interpreting* két fő területe, majd önálló fejezetben az egészségügyi tolmácsolás/*healthcare interpreting*, az oktatási intézményekben végzett tolmácsolás/*educational interpreting*, a szociális ellátási intézményekben végzett tolmácsolás/*social care interpreting*, és a hitéleti tolmácsolás/*faith-related interpreting*) mutatják be (az első fejezet kivételével, amely a folyamatos szakmai fejlődés és tanulás módszereit ismerteti). A hét számozott fejezetet megelőzi a címgördív keretében a könyv hátoldalán is olvasható ismertető némileg módosított változata Cecilia Wadensjö és Holly Mikkelson a kötetet méltató egy-egy idézetével, a főcímlap és az információs oldal, külön oldalon egy idézet Chestermantól, majd a tartalomjegyzéket követően az ábrák (összesen két darab) és táblázatok (összesen négy darab) jegyzéke, a köszönetnyilvánítások, az engedélykérések felsorolása, a rövidítések jegyzéke, és a bevezető. A számozott fejezetek után záró megjegyzések következnek, továbbá négy függelék egy-egy feladattal. Ezek ugyanakkor véleményem szerint elférhettek volna a főszövegben is a többi feladattal együtt, illetve talán jobb lett volna a feladatokat az egyes fejezetek végére helyezni, hogy ne zavarják a főszöveg olvasását. A függelékek után glosszárium áll, és végül név- és tárgymutató zárja a könyvet. A dialógustolmácsolás egyes területeit tárgyaló fejezetek azonos módon épülnek fel, külön bevezetővel, alfejezetekkel (második foko-

zatú alcímekig decimálva) és konklúzióval, ezt követően végjegyzetekkel, hivatkozásokkal és további ajánlott irodalommal, így elvben mindegyik fejezet önmagában is használható egységet képez, bár gyakoriak a kereszthivatkozások a korábbi és későbbi fejezetekre. Ezzel együtt a könyv jól áttekinthető.

A bevezetőben a szerzőpáros meghatározza a címben használt fogalmakat, illetve megindokolják, miért a dialógustolmácsolás (*dialogue interpreting*) terminus használata mellett döntöttek, és mi ennek a terminusnak a viszonya a közszolgálati tolmácsoláshoz (*public service interpreting*) és a közösségi tolmácsoláshoz (*community interpreting*). Az egyes országokban használt terminusok áttekintését két táblázat segíti (4–5), ezek alapján a dialógustolmácsolást lefedő két leggyakoribb terminus a közszolgálati tolmácsolás és a közösségi tolmácsolás volt 2015-ben (6).

Ezen kívül Furmanek a *Wake Forest University*n 10 éven át felmérést végzett hallgatói körében arról, hogy melyik terminussal írják le szakmájukat; a felmérést a tolmácskurzusok harmadik hetében és a félév végén megismételve végezte. A résztvevők hat terminus közül választhattak, amelyek történetéről, az általuk lefedett tevékenységekről, a használatuk mellett és ellen szóló nézetekről részletes információt is rendelkezésükre bocsátottak. A „győztes” minden évben a dialógustolmácsolás terminus volt, a második helyen a közösségi tolmácsolás „végzett” (7). A három terminust azonban egymással felcserélhetőnek tételezik könyvükben, illetve az interlingvális/interkulturális tolmácsolás (*interlingual/intercultural interpreting*) és a közösségi/közszolgálati tolmácsolás (*community/public service interpreting*) szakszavakat is felváltva használják. A domén/aldomén (*domain/subdomain*) terminusok alatt a dialógustolmácsolás egyes (al)típusait (*type/subtype*) értik, például jogi, egészségügyi, oktatási; a tolmácsolási mód (*mode*) alatt pedig azt, ahogyan a tolmácsolást kivitelezik, például konsekutív (*consecutive*), szinkron (*simultaneous*), kísérelő (*escort*) vagy kétoldalú (*bilateral*) tolmácsolás, blattolás (*sight translation*), vagy suttogó tolmácsolás (*whispered interpreting/chuchotage*) (6).

Itt érdemes utalni Hanne Skaaden recenziójára, amelyben kritika tárgyává teszi, hogy a címben szereplő dialógustolmácsolás nem tükrözi a könyv tényleges tartalmát, mivel az elsősorban a szemtől szembe történő, rövid szakaszos összekötő tolmácsolási módra vonatkozik, az intézményi közegetől függetlenül (2017: 306). Véleményem szerint Skaaden kritikája nem megalapozott, egyrészt azért, mert a dialógustolmácsolás nem függetleníthető az adott tolmácsolási helyzet intézményi közegetől, illetve intézményesített mivoltától, másrészt pedig azért, mert a közösségi tolmácsolás tekinthető a dialógustolmácsolás egyik alkategóriájának, amely mindenféle tolmácsolási módot magában foglalhat. Tipton és Furmanek is utalnak rá az egyes domének tárgyalásakor, hogy azokat többféle tolmácsolási mód használata is jellemzi, például az egészségügyi tolmácsolás esetében előfordul rövidszakaszos, telefonos, és videós tolmácsolás, illetve blattolás is (114). Az azonban megválaszolatlan marad, hogy miért használja Tipton és Furmanek szinonimaként a fent említett három fogalmat.

A könyv terjedelmi okokból nem tárgyalja az üzleti tolmácsolást, a turizmus-tolmácsolást, a sporttolmácsolást, a katonai tolmácsolást, és a konfliktuszónákban

vagy katasztrófa helyzetekben történő tolmácsolást sem. Már a bevezető fejezet utal két új fogalom bevezetésére: az oktatási és a hitéleti tolmácsoláshoz kapcsolódóan a félprofesszionális (*semi-professional*) tolmácsolás fogalmát a nem hivatásos (*non-professional*) tolmácsolás helyett javasolják a szerzők, mint amely a tolmács végzettséggel ugyan nem rendelkező, de valamilyen tolmácsolásra felkészítő tréningben/képzésben részesülő, adott közösséghez tartozó személyeket jelöli, tipikusan olyan intézményekben (például egyes amerikai iskolákban, ahol nagyon sokféle országból származó és különböző nyelvű tanulók vannak), ahol hiány van képzett tolmácsokból (7, 189, 261). A fúziós tolmácsolás (*fusion interpreting*) pedig az adott tolmácsolási helyzetben a tolmácsoláson kívül egyéb funkciókat (például idegenvezetés) is betöltő tolmácsszerepre vonatkozik (7, 288). A bevezetőben a szerzők kategorizálják a fejleszteni kívánt alapvető kompetenciákat is (nyelvi, tematikus, interperszonális, interkulturális, technológiai, üzleti), megkülönböztetve ezeket azoktól a kompetenciáktól, amelyek az előbbieik fejlesztéséhez szükségesek (élet-hosszig tartó tanulás menedzselése, másokkal való együttműködés, a hivatásbeli értékek előmozdítása, rugalmasság, teljesítménynövelés, döntéshozás és felelősségvállalás, stressztűrés és reagálóképesség a változásra); a tematikus kompetenciákat külön kategóriaként kezelik, és domén/helyzetfüggő kompetenciákként (*domain/setting-specific competencies*) hivatkoznak rájuk (ide tartozik a megbízás szempontjából releváns témák azonosítása, a releváns dokumentumokból a terminusok és a frazémák azonosítása, a kultúrára vonatkozó ismeretek kutatása, az egyes tolmácsolási módok ismerete, és a jegyzeteléstechnika) (8–9). Az egyes doméneket tárgyaló fejezetekben ezen doménspecifikus kompetenciák fejlesztését különböző feladatok hivatottak segíteni. Ezek három csoportra oszthatók (az adott feladat mellett egy-egy szimbólum jelzi, hogy melyik csoportba tartozó feladat következik):

- kutatás;
- teljesítőképesség;
- ▲ együttműködés (12–13).

A kutatási feladatok közé tartozik például az oktatási tolmácsolással foglalkozó fejezetben egy kétnyelvű szórólap/poszter megtervezése, amely egy középiskolásoknak szóló eseményt hirdetne azzal a céllal, hogy elmagyarázzák nekik a tolmácsként igénybe vett tanulótsársak (*peer interpreters*) szerepét (188). Nem világos azonban, hogy ez a feladat miért kutatásként van megjelölve.

A teljesítőképességgel kapcsolatos feladatokra az egyik példa a menekültügyi tolmácsolásról szóló fejezetben arra szólít, hogy kérjünk meg valakit, hogy olvassa fel a közölt kihallgatási interjúrészletet, miközben jegyzetelünk, majd a partnerünknek a jegyzetünk alapján tolmácsoljuk az elhangzottakat, ezt követően pedig a megadott szempontok szerint reflektáljunk a teljesítményünkre (92–93). Az együttműködési készségeket fejlesztő feladatok egyike az egészségügyi tolmácsolást tárgyaló fejezetben egy legfeljebb öt diából álló PowerPoint-prezentáció készítését bízta ránk. A prezentáció célja a tolmács feladatainak ismertetése egészség-

ügyi dolgozók részére, méghozzá a félórás ebédszünetben (139–140). Ez utóbbi kritérium megkérdőjelezi a feladat életszerűségét. Érdekes még a bevezetővel kapcsolatban utalni a szerzőknek a tolmácsetikához fűződő viszonyára: az etikai kódexek deontologikus megközelítésével szemben a teleologikus megközelítés talaján állnak, mivel ez rugalmasabb hozzáállást tesz lehetővé a tolmács számára. Könyvükben nem a preskriptív megközelítést alkalmazzák, nem kívánnak hibalistákat adni az olvasók kezébe (*checklist approach*), hanem Chesterman emancipációs fordítási megközelítését (*emancipatory translation approach*) ajánlják a normákkal szembeni kritikai szemlélet jegyében (11). Az alábbiakban az egyes doméneket bemutató fejezetek rövid ismertetése következik.

A büntetőeljárásokban történő tolmácsolást (*interpreting in criminal procedures*) a szerzők a jogi tolmácsolás egyik aldóménjeként határozzák meg, és a rendőrségi, illetve a bírósági tolmácsolást tárgyalják ezzel kapcsolatban a második fejezetben (35–75). Ismertetik a rendőrségi kihallgatások nyelvi sajátosságait és jogi aspektusait különböző országokban. Rámutatnak, hogy különbség van az egyes kultúrákra jellemző kommunikációs stratégiák között, például Hollandia alacsony kontextusú kultúra (*low-context culture*), azaz deduktív gondolkodásmód és individualizált, explicit kommunikációs stratégia jellemzi, míg Marokkó magas kontextusú kultúra (*high-context culture*), ahol a csoportidentitás az erősebb, és az indirekt kommunikációs stratégiák a jellemzőbbek. Bemutatják az Egyesült Királyságban, Észak-Amerikában és Új-Zélandon alkalmazott *PEACE* interjúmodellt, amely a következő szakaszokból épül fel: tervezés és előkészítés (*planning and preparation*), kapcsolatfelvétel és tájékoztatás (*engagement and explanation*), beszámoló (*account*), lezárás (*closure*), és értékelés (*evaluation*). Kivonatokat is közölnek kihallgatási és tárgyalási jegyzőkönyvekből, amelyekeken keresztül bemutatják a tolmácsokat érő kihívásokat is, külön kitérve a távtolmácsolás nehézségeire.

A menekültügyi tolmácsolást (*interpreting in asylum procedures*) a jogi tolmácsolás másik fő aldóménjeként a büntetőeljárásai tolmácsolással közel azonos terjedelemben tárgyalják a szerzők (76–112). Ismertetik az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának (UNHCR) tevékenységét, illetve a menekültek helyzetére vonatkozó 1951-es Genfi Egyezményt és annak 1967-es Kiegészítő Jegyzőkönyvét, továbbá az Egyesült Királyság menekültügyi rendszerét. Felhívják a figyelmet arra, hogy a menedékkérők a kihallgatás során nem mindig adnak egyértelmű választ a kihallgatást vezető hivatalnok kérdésére, hanem megpróbálják az otthoni viszonyok tágabb kontextusába helyezni menekülésük történetét (*home narrative*). Hoznak szemelvényeket tolmácsolott kihallgatások jegyzőkönyveiből is. Bár ezek csak néhány kérdés- és feleletváltást tartalmaznak, arra alkalmasak, hogy szemléltessék a problémás jelenségeket, például amikor a tolmács a kihallgatást végző tiszt helyett ad magyarázatot a menedékkérőnek.

Az egészségügyi tolmácsolás (*healthcare interpreting*) a dialógustolmácsolás legváltozatosabb területe, ennek megfelelően ezen doménnek szentelték a szerzők a leghosszabb fejezetet (113–164). A Kaliforniai Egészségügyi Tolmácsolás Egyesület (*California HealthCare Interpretign Association*) három szakaszra osztja az

egészségügyi tolmácsolási helyzeteket: a tolmácsolási esemény előtti szakasz (*pre-event stage*), a tolmácsolási esemény (*event/interaction time*), és a tolmácsolási eseményt követő szakasz (*post-event stage*). Tipton és Furmanek negyediknek javasolja az események közötti szakasz (*in-between events*) bevezetését, és mind-egyik szakaszban meghatározzák a tolmács szerepét, feladatait. Szerintük a tolmácsok – mint teljes időben foglalkoztatott kórházi alkalmazottak – két tolmácsolási esemény között, azaz az alatt az idő alatt, amely a beteg két vizitje között eltelik, dolgozhatnak az egyes páciensek egyedi profiljának kialakításán, hogy a legközelebbi alkalommal minél jobb szolgáltatást tudjanak nyújtani (ezt *data keeper* szerepnek nevezik). Ez a javaslat véleményem szerint nem életszerű. A fejezet elemez még néhány tolmácsolt szövegkivonatot is, de nagyobb terjedelmi hangsúly van az egészségügyi tolmácsok különböző és adott esetben egymással konfliktusba kerülő szerepeinek bemutatásán.

Az oktatási tolmácsolás (*educational interpreting*) az ötödik fejezetben kapott helyett (165–202). Oktatási tolmácsoláson a szerzők minden olyan tolmácsolási helyzetet értenek, amely valamilyen tanulóval kapcsolatos intézményhez kötődik, legyen szó akár formális képzésről, akár nem akkreditált kurzusról. Ebben a fejezetben tárgyalják továbbá a menekült, illetve a bevándorló családok és gyerekek oktatásával kapcsolatos kérdéseket is. Az elméleti fejtegetéseken túl bemutatnak továbbá két esettanulmányt is, amelyek a jó gyakorlatokat (*best practices*) példázzák. Az egyik a *Young Interpreter Scheme* az angliai Hampshire megyében (a program keretében tanulótársak bevonásával történik a tolmácsolás az újonnan érkező, az angolt korlátozottan beszélő tanulók részére). A másik az amerikai Colorado Állami Oktatási Hivatal (*Colorado Department of Education*) által az iskolai rendezvényeken, illetve gyűléseken történő hatékony tolmácsolás érdekében közzétett ajánlások példája.

A szociális ellátási intézményekben végzett tolmácsolásról (*social care interpreting*) szóló fejezet a legrövidebb (203–236). A fejezet kitér az állami, a non-profit és az önkéntes alapon szociális ellátást nyújtó intézmények keretében történő tolmácsolásra is. Ismerteti a szociális munkásokkal szemben támasztott elvárásokat az Egyesült Királyságban, továbbá a Victoria Climbié-esetet, amelyben egy Elefántcsontpartról származó gyermeket, Victoriát a Londonban élő nagynénje és annak élettársa éveken át elhanyagolt, éheztetett és kegyetlen bánásmódban részesített, amibe a gyermek végül belehalt. Az eset rámutat arra, hogyan manipulálta a nyelvi korlátokat az áldozat nagynénje, ami a nyelvi közvetítés fontosságát is jelzi. A szociális munka a gyermekvédelmi intézményeken kívül kapcsolódhat oktatási, egészségügyi és fogvatartási intézményhez is. A fejezet egy non-profit szektorból vett esettanulmánnyal zárul, amely a *Freedom from Torture* nevű, angliai szervezet tolmácsképzési és tolmácsolási gyakorlatát mutatja be.

A hitéleti tolmácsolás (*faith-related interpreting*), másnéven vallási tolmácsolás (*religious interpreting*) magában foglalja a vallási szertartások, imagyűlések, liturgiák stb. során történő tolmácsolást, továbbá a prédikátorok és misszionáriusok részére történő, a zárandoklatok során nyújtott, és az egyéb vallási események (például kongresszusok, zsinatok) alatt történő tolmácsolást is. A fejezet (237–276) kitér a

vallási tolmácsolás történetére a bibliai időktől kezdve a török kori dragománokon át Ferenc pápa beszédeinek tolmácsolásáig. A szerzők bevezetik a fúziós tolmácsolás (*fusion interpreting*) terminust, amely az adott tolmácsolási helyzetben a tolmácsoláson kívül egyéb funkciókat (például idegenvezetés) is betöltő tolmácsszerepre vonatkozik, például zárandoklatok során. A hívők lelki építését/épülését szolgáló igehirdetés tolmácsolására a szerzők a formatív tolmácsolás terminust használják (*interpreting for formation*). Erre példa Ferenc pápa 2015 januárjában, a fülöp-szigeteki Tacloban városában három évvel a Yolanda tájfun pusztítása után mondott homíliája, amelynek kivonatát közlik és elemzik a fejezet végén a szerzők.

Összességében a könyv kellő mélységű betekintést nyújt a dialógustolmácsolás fentebb bemutatott hat területére a célcsoportként megjelölt tolmácsszereplők, illetve kezdő gyakorló tolmácsok számára, azonban önfejlesztő kézikönyvként csak korlátozottan hasznosítható, egyrészt az egyes feladatok életszerűségével korábban már kifejtett kritikák miatt, másrészt pedig, mivel a szerzők az élethosszig tartó tanulás jegyében építették fel a könyv szerkezetét, de sem a könyv nem ért meg újabb kiadást, sem a sorozat nem bővült újabb kötetekkel, sem a hivatkozott honlapon elérhető segédanyagok nem gyarapodtak, így az elmúlt évtizedben bekövetkezett változásokra (gondolhatunk itt a technikai fejlődésre, például a mesterséges intelligencia terén) a könyv nem tudja felkészíteni a tolmácsokat – de ez nem is feltétlenül egyetlen könyv feladata lenne.

Irodalom

Skaaden, H. 2017. Tipton and Furmanek, 2016, Dialogue interpreting: A guide to interpreting in public services and the community. Book review. *Interpreting* Vol. 19. No. 2. 305–313. <https://doi.org/10.1075/intp.19.2.11ska>

Internetes hivatkozások

EU 2016. = *Self-study Course for Trainers of Intercultural Mediators. Module 7. Resources on intercultural mediation*. Olympic Training & Consulting Ltd. http://www.mediation-time.eu/images/TIME_O5_Trainer_Course_Module_7.pdf

Google Scholar https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=nPAPMokAAAAJ&citation_for_view=nPAPMokAAAAJ:aqIVkmm33-oC (utolsó megtekintés: 2025.01.28.)

Routledge Interpreting Guides <https://www.routledge.com/Routledge-Interpreting-Guides/book-series/RISG?srsId=AfmBOoqZwUmVBfPfk7rRuiuGPuX6JLKa4SVJ161JxTyDWHCopMOBQs8b> (utolsó megtekintés: 2025. 01. 28.)

Routledge Translation Studies Portal <https://routledgetranslationstudiesportal.com/resources/9781138784628.php> (utolsó megtekintés: 2025. 01. 28.)

University of Manchester <https://research.manchester.ac.uk/en/persons/rebecca.tipton> (utolsó megtekintés: 2025. 01. 28.)

WakeForest University <https://spanish.wfu.edu/faculty-staff/olgierda-furmanek/#20220712141257>